

582

ИСКРЫ

ИЛЬИЧ

Г.П.Б-на обяз. знэ.
Литр. 1931 год
Аннот. *см 340*

НБ
1931

ГАДУЙЦЕ ТРУСОЎ

Большасьць з вас, дзеці, напэўна бачылі вёрткіх, прыгожых зьвяркоў — трусоў. Падобныяны на зайцоў.

Але ці ведаеце вы, што трусы даюць вельмі вялікую карысьць гаспадарцы. Мясца іх вельмі смачнае. А з шкурак шыюць шапкі і іншую вопратку. З кішак трусоў робяць тонкія гатункі струн.

Вырастаюць трусы да 6 кілёграм, а то і больш. Множацца яны надзвычайна хутка. Адна самка можа прывесці за год каля 60 трусікаў.

Выгадныя яны яшчэ і тым, што разводзіць іх лёгка і гэта па сіле дзецям. Але мы яшчэ зусім мала зьвяртаем увагі на гадоўлю трусоў.

За пяцігодку мы павінны развесці трусоў да 50 мільёнаў штук, загатоўіць трусіных шку-

рак да 75 мільёнаў штук, мяса да 25 тысяч тон.

Толькі за адзін апошні год пяцігодкі мы павінны па ўсім Саюзе загатоўіць 65 мільёнаў шкурак на 130 мільёнаў руб. і 15 тысяч тон мяса на 7½ мільёнаў рублёў.

Бачыце, якія вялікія лічбы. Мы іх павінны выканаць. А гэта дасьць вялікі ўклад у нашу соцыялістычную гаспадарку.

Акцябраты, піонэры і вучні павінны ўзяцца за гадоўлю трусоў. Зьвярнецеся да праўленьня колгасу, каб вам даручылі гэту працу. Парайцеся аб гэтым з аграномам.

Расстумачце дарослым пра карысьць ад гадоўлі трусоў. Раскажэце аб тых заданьнях, якія мы павінны выканаць па гадоўлі трусоў за пяцігодку.

Трактары за працай
Мал. М. ГУТКОЎСКАГА (8 год).

Дзеці! Шлеце ў рэдакцыю свае малюнкi. Лепшыя з іх будуць надрукаваны ў часопісі.

ШТОМЕСЯЧНАЯ ЧАСОПІСЬ ДЛЯ МЕНШЫХ ДЗЯЦЕЙ

ОРГАН

ЦК ЛКСМБ
НАРКАМАСЪВЕТА

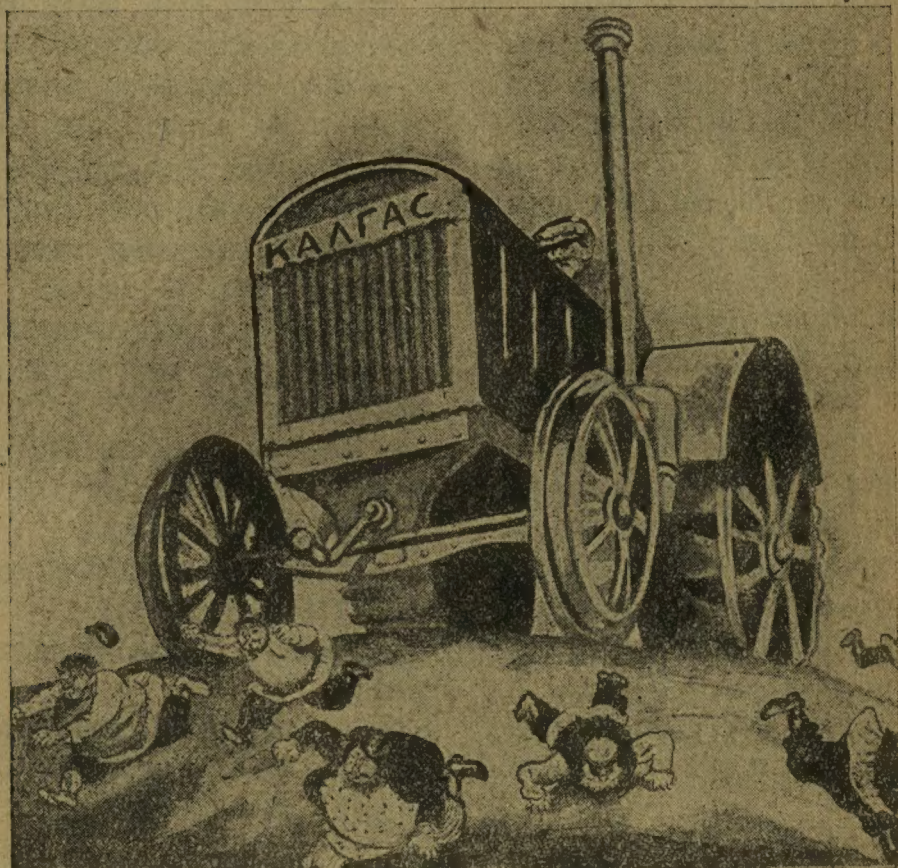
Год выдання 3-ці

Умовы падпіскі:

На 1 месяц . . .	15 к.
На 3 м-цы . . .	45 к.
На 6 м-цаў . . .	90 к.
На 1 год. . .	1 р. 80 к.

№ 5 май 1931 г.

Адрас рэдакцыі і канторы:
МЕНСК, КОМСАМОЛЬСКАЯ, 25

На базе суцэльнай колентывізацыі ліквідуем
кулацтва як ілюзу!

ТРАКТАРЫСТЫ

Апавяданьне К. ГАЛІЦЫНСКАГА.

Малюнкi Н. АЛЕКО.

Юрка і Косьцік часта атрымлівалі лісты ад свайго дзеда.

„Прыяжджайце, — пісаў дзед Міхайла, — улетку ў нас добра. Лес, лугі, рэчка, ня тое, што ў вас, — брук каменны гарачынёю дышае“.

Бацька згадзіўся завесьці Юрку з Косьцікам да дзеда ў вёску. Селі на цягнік і паехалі.

На станцыі „Лысая гара“ сустрэў іх дзед.

Юрка бачыў дзеда першы раз, але дзед яму чамусьці спадабаўся. Такі высокі, шырокі ў плечах, гаваркі.

Дарога ад станцыі ішла праз лес. Юрка сядзеў у дзеда на каленях і нукаў на каня, тузаў лейцамі. Конь матаў галавою, і неахвотна бег. За лесам пачыналася поле. Жыта высокае, белае, нізка сагнуліся каласы.

Убачыў Юрка, як каля дарогі затарахцела машына. Ёдзе машына і ад высокай, густой сьцяны жыта толькі іржэўнік застаецца. Лажацца снапы стройнымі радамі.

Падняўся на возе Юрка.

— Во гэта дык работа. Дзядуля, у цябе таксама машына ёсьць?

Надзьмуўся дзед, замармытаў:

— Колгаская гэта. У нас няма, унучак.

— А чаму няма?

— Чаму, чаму, — перапыніў Косьцік. — А таму, што на машыну людзей многа патрэбна.

— А чаму дзед не ў колгасе? — не ўгамоніцца ніяк Юрка.

— Вот які цікавы, — сьмяецца дзед, — малы, а такі, шустры.

Не пасьпелі прыехаць, а дзеці пад вакном ужо.

— Юрка, Косьцік, айда на вуліцу.

Зьдзівіўся Юрка, пытае:

— Адкуль вы ведаеце, як нас зваць?

— Мы? — сьмяюцца дзеці, — мы ўсё ведаем.

— Хадзем на рэчку.

— Хадзем, — згадзіліся хлопцы. — А вас як завуць?

— Мяне — Васіль, а яго — Валодзік.

На беразе рэчкі дзеці разьдзеліся і бабух у ваду. Паплылі. Юрка і Косьцік на беразе засталіся, глядзяць.

— А вы чаму-ж?

— Мы плаваць ня ўмеем.

— Мы навучым,—а самі нур-
пуюць, выплываюць, фыркаюць,
потым зноў на дно.

— Юрка, Косьцік!

Аглянуліся хлопцы. Бабка
падышла, стаіць, рукамі ра-
змахвае.

— Куды-ж гэта вы надума-
ліся? Адварнуцца ад вас нельга,
утопіцеся.

— А як-жа яны?

— Яны—яны прывычныя, ха-
дзем лепш піць малако.

Нехаця пашлі назад з бабкай,
а з вады таварышы крычаць,
дражнячы:

— Па траве хаця асыцярожна
ідзеце, а то ножкі паколеце.

* * *

Гумно ў дзеда—поруч з кол-
гаскімі. Стукае дзед з бабкаю
па снапах цапамі. Тук, тук,
павольна, сумна, а ў колгасе
машына гудзе. Людзі завіхаюцца,
саломе расьце стагамі, зерне—
мяшкамі.

Падбязыць Юрка да дзеда.

— Дзед, глядзі, як малоцяць,
а вы з бабкаю—плюх, плюх.

— Пашоў, жэўжык,—усьмі-
хаецца дзед,—а то цэпа заробіш.
А бабка тут-сюд ды і скосіць
вочы на гумно колгасьнікаў.

— І праўда, стары, лягчэй
там: бачыш, машына як пытлюе—
пасьпявай толькі зьбіраць.

Крывіцца дзед, мармыча.

— А ну вас, колгасьнікі...

На колгасным гумне малацьба
канчаецца, а ў дзеда яшчэ заста-
ронак непачаты.

Неба хмарыцца, скоро і даж-
джы пойдучь.

Сьпяшаецца дзед, падганяе
бабку.

— Давай, баба, жвавей, на
насьеньне яшчэ не намалацілі.
Гэтак стукаць будзем,—на тыдні
тры хопіць. Сеяць трэба.

Падганяе бабку, а работа на
месцы. Змарыліся рукі, радзеюць
узмахі, слабеюць удары.

Паглядзеў Юрка, падумаў, паклікаў Косьціка і кажа:

— Ведаеш, Косьцік, хадзем да дзядзькі Васіля, папросім трактара, дзеду жыта змалаціць.

— Ня дасьць.

— Дасьць.

— А кіраваць трактарам хто будзе?

— Я ведаю як.

Згадзіўся Косьцік.

— Хадзем.

Падышлі да гумна, дзе малацілі трактарам. Струсіў Юрка, Косьціка наперад штурхае.

— Ідзі ты, а я за табою.

— Не,—ты.

Убачыў старшыня колгасу, засьмяяўся.

— Вы чаго, акцябраткі, памагаць, ці што? А ну хадзі, ня бойся.

Пасьмялеў Юрка, наперад вышаў.

— Дзядзька, Васіль, дай нам трактара—дзеду змалаціць.

Старшыня ссунуў на патыліцу шапку, засьмяяўся.

— Ах вы, карапузы, а хто трактарам кіраваць будзе?

Вясёлы дзядзька Васіль. Яшчэ больш асьмеліўся Юрка.

— Я, дзядзька Васіль.

— Ты, ну добра, хадзі,—трактарыстым будзеш.

Юрка падступіўся да трактара паспрабаў за ручку, ручка—ні з месца.

— Косьцік, памагай!

Узяліся двое, нічога ня выходзіць. Адышліся заклапочаныя. І зноў Юрка да старшыні:

— Нам-бы вось толькі пусціць яго.

Сьмяецца дзядзька Васіль.

— Вашаму дзеду ў колгас трэба.

— А вы памажэце, дык тады ён і пойдзе.

— Ну і акцябраты!—паківаў галавою старшыня.

Сабраў мужчын.

— Вось што, дэлегацыя тут дзеду Міхайлу дапамогі просіць. Мы сваё ўжо змалацілі—згодны?

Паглядзелі мужчыны на дзяцей.

— Згодны,—кажуць.

Пакруціў старшыня за ручку трактара.

— Ход!

А трактарысты па-вайскаваму:
— Ёсць ход!

Дзед Міхайла з бабкаю раты
паразяўлялі.

Прэ трактар на іх гумно.

Сьмяецца трактарысты, а з-за
сьпіны Юрка з Косьцікам вы-
глядваюць, рукамі махаюць, кры-
чаць нешта. Ззаду—колгасьнікі
з вілкамі, з граблямі. Гадзіны
праз тры ад дзедавага жыта не
засталося ні снопа. А ўвечары
дзед Міхайла дыктаваў Косьціку
заяву, каб яго прынялі ў колгас.

Скакаў Юрка, радаваўся і кры-
чаў:

— А я трактарыстым буду.
Так, дзед?

— Але, але,—усьміхаўся дзед.

ВЯСНОЮ

Верш дзяткоркі Я. КАРОТКАЙ

Прыляцелі птушкі

К нам з цёплых краін.

У маленькай лужыне

Дзеці ладзяць млын.

Вось карапуз „Будзёны“

З гурбой дзяцей ідзе:

Пастроіў у колёны іх,

Ў вайну гуляць вядзе.

І там далей, за горкай,

Дзе зелянее гай,

Дзецям ён гаворыць

Пра сьвята Першы Май.

— Першае Мая—сьвята

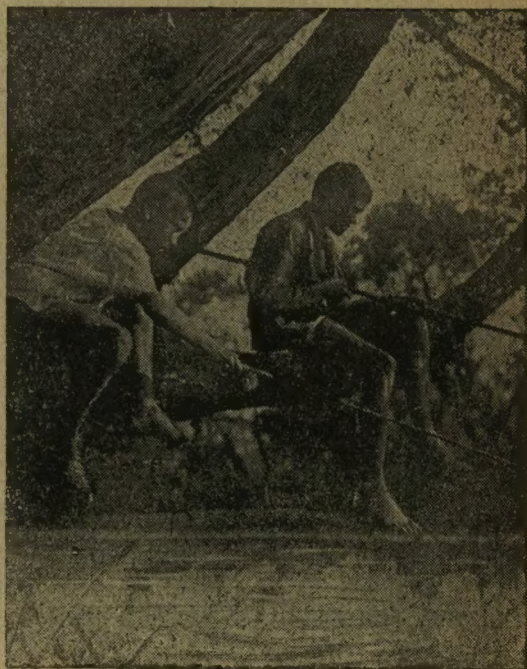
працоўных,

Сьвята рабочых усяго сьвету.

Няхай жыве камандзір наш

Будзёны!

Няхай жывуць Саветы!

Дзьве краіны

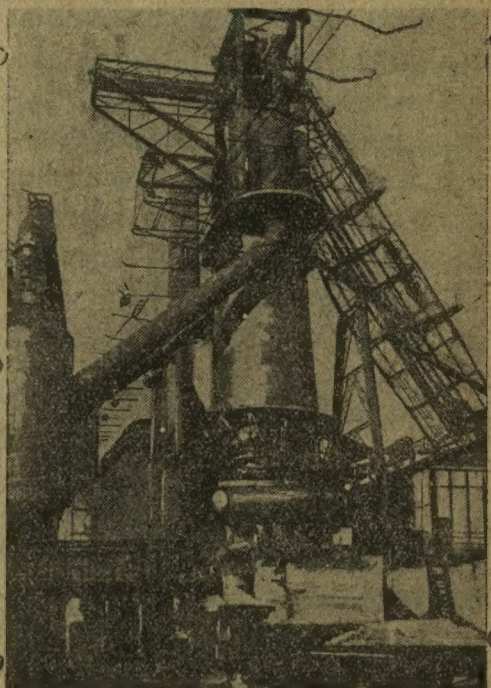
І, мы БУДУЕМ КРАЇНУ ПАВОДЛЕ ПЛЯНУ,

Наша пяцігодка, гэта—плян перабудовы ўсяе краіны.

Паводле гэтага пляну мы павінны пабудаваць каля $2\frac{1}{2}$ тысяч заводаў. І ня толькі заводаў, але і гарадоў, і электрычных станцый, і мастоў і караблёў, і чыгунак, і капальняў, і саўгасаў, і колгасаў, і школ, і бібліотэк. Складалі гэты плян не адзін і ня два чалавекі, а тысячы людзей. Будуюць-жа краіну паводле гэтага пляну не дзесяткі рабочых, а мільёны.

З 1-га кастрычніка 1928 года мы пачалі выконваць пяцігодку. Але ўжо на другі год выясьнілася, што пяцігодка будзе выканана не за пяць, а за чатыры гады. А праз нейкі час стала вядома, што па асноўных галінах вытворчасці пяцігодка будзе выканана нават за тры і два з палавінаю гады. Так, пяцігодка па нафце ўжо выканана за два з палавінаю гады. Гэта першае самае вялікае дасягненне працоўных нашай краіны. Рабочыя ўсе сілы аддаюць на тое, каб чым скараэй выканаць пяцігодку, каб зрабіць нашу краіну магутнай сацыялістычнай краінай.

Такіх плянаў будаўніцтва яшчэ ня было ніколі і нідзе на сьвеце.

*Самая вялікая ў Савецкім Саюзе
Доменная печ, дзе выплаўляюць
з жалезнай руды чыгун.*

Буржуазныя дзяржавы праводзяць будаўніцтва зусім ня так,—бяз пляну. І вось, што з гэтага выходзіць. Возьмем для прыкладу самую багатую краіну Амэрыку. У Амэрыцы многа вялікіх заводаў, гарадоў, на палёх працуе мільён трактароў. Але як працуюць гэтыя заводы? Без аніякага агульнага пляну, кожны капіталіст робіць, што яму ў той ці іншы час выгадней, што дае больш прыбытку.

II. ШТО БЫВАЕ, КАЛІ ПРАЦУЮЦЬ БЯЗ ПЛАНУ

У амэрыканскага буржуа Фокса завяліся гршы—мільён даляраў. Але грошы не павінны ляжаць без работы. Фокс наймае агентаў, раіцца з сябрамі, якую-б даць работу яго мільёну. Агенты з ранку да вечара бегалі па гораду, выглядаюць, выпытваюць. Куды падзець грошы буржуа Фокса?

І, нарэшце, работа для іх знойдзена. Капялюшы. Вось, што трэба рабіць. Капялюшы разыходзяцца добра, людзі багацеюць.

Думаць няма калі. Буржуй Фокс будзе фабрыку капялюшоў.

Тая-ж самая думка ў той-жа самы час прыходзіць у галаву і буржую Поксу, і Кроксу, і Ноксу. І ўсе яны ў адзін час пачынаюць будаваць фабрыкі капялюшоў.

Праз паўгода ў краіне вырастае некалькі новых капялюшых фабрык. Магазіны трашчаць ад капялюшоў. Усюды абвесткі, плякаты: капялюшы, капялюшы, капялюшы. Капялюшоў зроблена больш, чым трэба, у два разы больш, у тры, у чатыры. А фабрыкі працуюць на поўным хаду.

І тут адбываецца тое, чаго не чакалі ні Фокс, ні Нокс, ні Крокс. Людзі ня купляюць капялю-

шоў. Нікому яны больш не патрэбны. Што рабіць буржуям? Яны збаўляюць цану, а потым прадаюць іх з тратой для сябе, абы адчапіцца ад капялюшоў. Але і гэта іх не выратаўвае. Буржуй Фокс зьніжае зарплату рабочым на даляр на тыдзень.

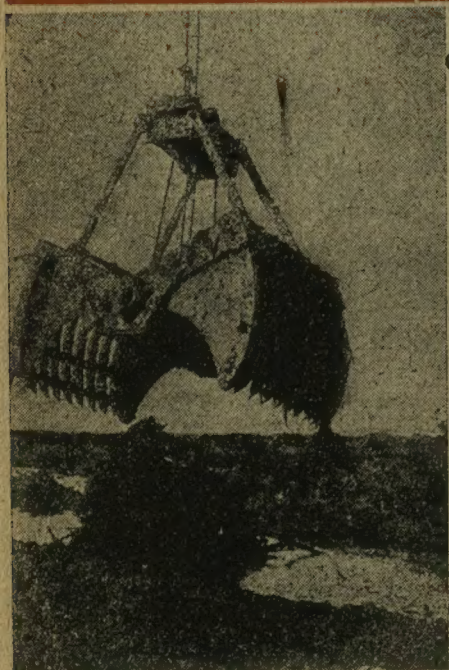

„Гэта шмільда паліць электрычнасьці больш, чым увесь горад“.

Буржуй Крокс зьніжае зарплату на два даляры на тыдзень.

А справы капялюшныя ўсё горшаюць і горшаюць. І раптам—стой! Буржуй Фокс спыніў фабрыку. Рабочыя могуць ісьці, куды хочуць. На другі, трэці дзень гэта-ж зрабілі і Нокс, і Крокс. Праз нейкі час стаяць траха што ўсе фабрыкі капялюшоў. Тысячы рабочых—бяз працы. Машыны ржавеюць. Будынкі прадаюцца задарма, каб не займалі толькі месца.

Мінае год, другі. Капялюшы, купленыя ў Фокса, Крокса і Нокса зьнісіліся. Людзі зноў пачынаюць купляць капялюшы. Цана на іх расьце.

ГРЭЙФЭР—прылада для карчаваньня нігў пры асушках балот.

І тады ўжо ня Фокс, а які-небудзь Дубль стараецца пагрэць рукі на капялюшох—будуе капялюшную фабрыку. Але такая-ж думка прыходзіць у галаву і другім разумным дзелавым буржуям—Будлю, Фудлю і Нудлю. І ўся гісторыя пачынаецца спачатку.

Тое, што адбываецца з капялюшамі, адбываецца і з цукрам, і з ботамі, і з чыгуном, і з вулём, і з газаю і г. д. Фабрыкі растуць і разбураюцца. Можна падумаць, што людзі страцілі розум. І сапраўды так выходзіць. Вось яшчэ некалькі фактаў.

1-га верасьня 1920 году з Вашынгтону вышаў цягнік; паравоз і трыццаць вагонаў напакаваных гарбузамі. Гарбузы былі сьпелыя, моцныя, і кожны каштаваў 25 цэнтаў—поўрубля на нашыя грошы.

Цягнік пад'ехаў да ракі Патомак і спыніўся. Людзі выскачылі з вагонаў.

І раптам—хлоп, хлоп! Гарбузы пакаціліся ў ваду. Людзі працавалі скура. За дзьве хвіліны—вагон. Трыццаць вагонаў за гадзіну.

Паравоз даў сьвісток, цягнік рушыўся назад. Гарбузы-ж павольна паплылі па рацэ.

Гэтая гісторыя ня выдуманая. Яна ўзята з кніжкі амэрыканца Сьцюарта Чэза. У гэтай кніжцы

ёсьць і яшчэ цікавыя факты.
Вось некаторыя з іх.

У 1920 годзе тысячы вялізарных бутляў малака былі выліты ў рэчкі.

У 1924 годзе 24 чэрвеня тысячы мяшкоў агуркоў былі выкінуты ў мора.

У 1921 годзе амэрыканскія кулакі палілі жыта заместа вугалю. Гэтая-ж гісторыя паўтараецца часта.

Фабрыканты аўтамабіляў трацяць мільёны даляраў на тое, каб скупліваць і зьнішчаць старыя аўтамабілі.

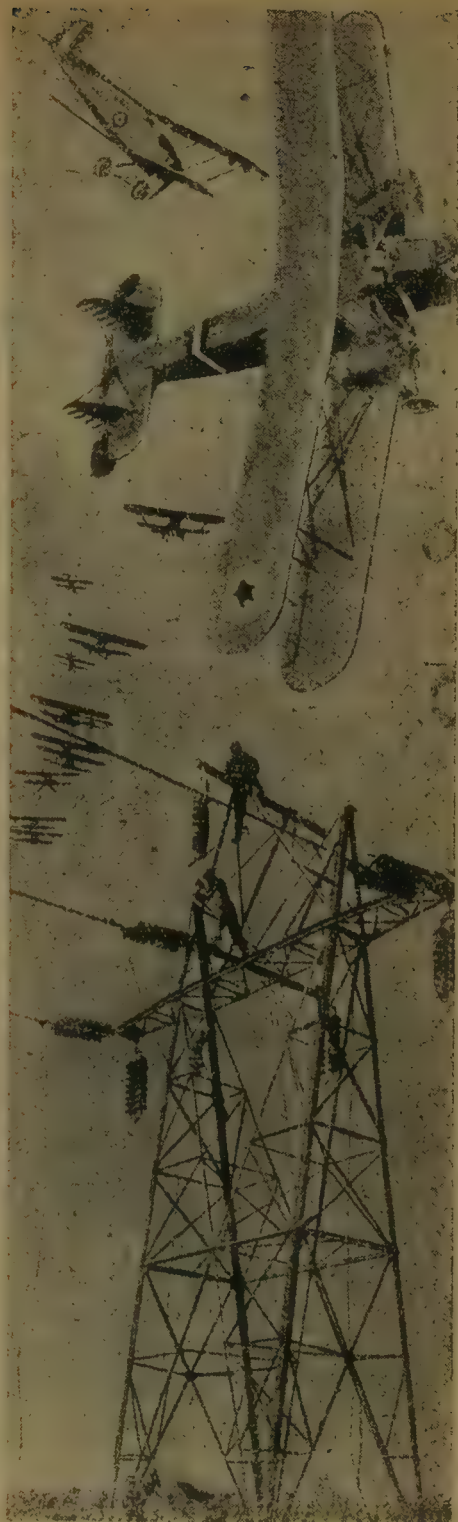
Параходныя кампаніі зьнішчаюць сотнямі навейшыя параходы і моторныя лодкі.

А колькі грошай траціцца на рэкламу!

Вось маленькі прыклад. На страсе Кліўлендзкай кампаніі ў адным з амэрыканскіх гарадоў красуецца надпіс: „Гэта шылда паліць больш электрычнасьці, чым увесь горад“. Для таго, каб прачытаць усе абвесткі, якія штогод друкуюцца ў амэрыканскіх газэтах, трэба было-б патраціць 500 гадоў.

Што гэта такое? Людзі ашалелі, ці што? Каму ад гэтага выгада?

Ад гэтага маюць выгаду тыя-ж буржуі Фоксы і Поксы. Яны паляць жыта, топяць агуркі, выліваюць малако ў рэчку і г. д. для таго, каб падняць цану на свае тавары.

*Сталёвыя вышкі электрастанцыі
вырастаюць па ўсёй нашай краіне.*

А ў гэты-ж час у гэтай-жа Амэрыцы сотні тысяч людзей галадаюць. Школьныя дактары гораду Нью-Йорку даводзяць, што з чатырох дзяцей гораду адно галадае.

Чаму-ж гэта так выходзіць? Буржуй Фокс вылівае малако ў рэчку, а тысячы людзей галадаюць?

А таму, што ён не клапаціцца пра дабрабыт усяе краіны, а пра сваю кішэнь. Ён робіць тое, што дае яму выгаду. Усе заводы, машыны, фабрыкі ў Амэрыцы належаць кучцы буржуаў, якія робяць з імі, што хочуць. Аднаму толькі „аўтомобільнаму каралю“ Форду належыць 60 заводаў у Амэрыцы і 28 у другіх краінах.

Калі сабраць усіх рабочых з заводаў Форда з іх сям'ямі, дык

III. СССР і Амэрыка

У нас усе заводы, машыны і ўся краіна цалкам належаць працоўным. А гэта адразу мяняе справу. Рабочыя ня будуць ламаць машын, выліваць малако, паліць жыта заместа вугалю. На ўсё гэта патрачана праца саміх рабочых. Дык навошта-ж траціць дарэмна працу і час?

У нас усё будзецца паводле пляну. Мы робім тое, што патрэбна, і столькі, колькі патрэбна для ўсіх працоўных.

*Маскоўская фабрыка-кухня № 1.
Яна гатовіць 12 тысяч абедоў
за дзень.*

будзем мець краіну з трохмільённым насельніцтвам.

Аднаму належаць машыны, а праз гэта мільёнам прыходзіцца працаваць на яго.

У Амэрыцы — работа бяз пляну. Там вытворчасцю кіруюць буржуі, якія зацікаўлены толькі ў нажыве.

Для чаго буржуй Фокс будзе фабрыку капялюшоў? Хіба-ж для таго, каб рабіць капялюшы? Зусім не. Для таго, каб рабіць грошы. Для яго ўсякая фабрыка — фабрыка грошай, фабрыка прыбытку. І рабочы для буржуа Фокса гэта не рабочы, не чалавек, а машына для зда-

бызаньня прыбытку. Машыну з жалеза буржуй хоць колькі-небудзь шануе, бо яна сапсуецца, а гэта будзе каштаваць многа грошай.

А машына-чалавек нічога не каштуе, на яе можна нагружаць колькі хочаш. Знасілася жывая машына, выбілася з сілы,—вон яе, знойдуцца другія.

Машына для амэрыканскага рабочага не памочнік, а вораг. Чым больш будуюцца машыны, тым больш беспрацоўных, больш галодных. Напрыклад, на гутах цяпер пры дапамозе машыны адзін чалавек робіць тую работу, якую некалі без машын рабіла 77 чалавек. Значыцца, 76 чалавек машына выкінула на вуліцу. І амэрыканскі рабочы ненавідзіць машыну.

А ў нас? Чым больш будзе машын, тым лягчэй будзе пра-

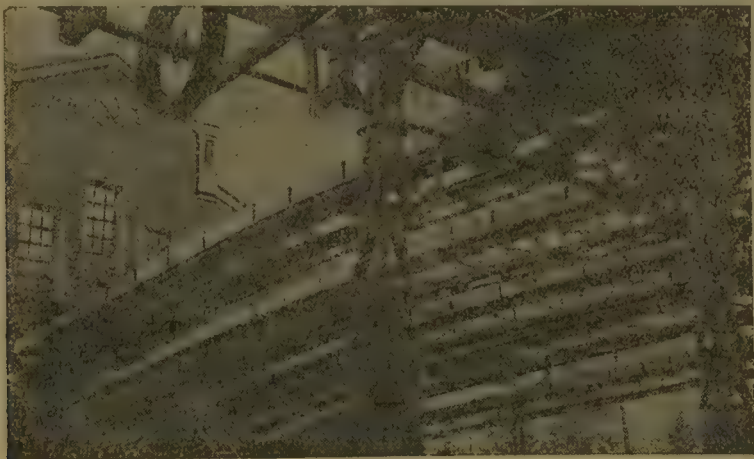

За пяцігодку ў нашым Саюзе вырастае некалькі магутных трактарных заводаў. Такі завод будзе выпускаць гатовы трактар праз кожныя 6 хвілін.

цаваць, тым карацейшым будзе рабочы дзень.

Мы будуюем фабрыкі для таго, каб гэтыя фабрыкі працавалі на ўсіх, давалі карысьць усім працоўным. Мы будуюем у сваёй краіне новы нябывалы лад—соцыялістычны лад.

М. Ільін
(З кніжкі „План великих работ“).

Мэханічная перадача гатовых дошчак з заводу для нагрузкі і адпраўкі (Бабруйскі комбінат).

ДЗІЦЯЧЫ САД

Апавяданьне К. ДЗЬМІТРАВАЙ.

Малюнкi Я. САМАТЫЯ.

Ціха цяпер у вёсцы. Усе колгасьнікі працуюць на полі. Толькі старыя і дзеці засталіся дома.

Вось вышаў на вуліцу пасядзець стары дзед Апанас. Каля яго сабраліся дзеці. Бегаюць, качаюцца па пяску. Ніхто іх не даглядае.

Раптам падбег да дзяцей Кірылка і радасна абвясціў:

—Маня! Маня з гораду вярнулася!

Дзед Апанас ня вельмі любіў Маню за тое, што яна ўсё пановаму рабіла. Гэта яна ўгаварвала ўсіх аддаць царкву пад клюб. А цяпер, вось ужо з месяц, паехала ў горад. Што-небудзь новае зноў прывязе... Дзед пытае ў дзяцей:

—І чаго гэта вы так узрадаваліся Мані?

—Што ты ня ведаеш чаго яна ў горад ездзіла?— зьдзівіўся Кірылка.

—Адкуль-жа мне ведаць?

—Яна ездзіла ў горад вучыцца на настаўніцу. А цяпер вярнулася і ў нас адчыніць дзіцячы сад.

—Што гэта за дзіцячы сад?—зьдзіўлена запытаў дзед Апанас.

—А мы ведаем, ведаем!—закрычалі дзеці.

—Ну, дык раскажэце і мне,—прасіў дзед.

—Узялі ў кулака Радзівона дом. Там зробіць дзіцячы сад. Калі нашы бацькі пойдучь на працу, дык мы будзем усе зьбірацца ў дзіцячы сад. Маня будзе з намі гуляць і даглядаць нас,—тлумачыў дзеду Кірылка.

—А то вось усе старэйшыя пашлі на поле, а мы адны дома,—скардзілася Верка.

— Вось бачыце, які Сьцёпка брудны.

— А ў дзіцячым садзе нас будуць карміць.

— Маня казала, што навучыць нас сьпяваць і гуляць у розныя гульні,—гаварылі дзеці.

У гэты час каля дзяцей прайшла Маня. Яна ласкава павіталася з малымі і весела сказала:

— Ну, даволі вам бегаць па вуліцы, скоро будзеце хадзіць у дзіцячы сад.

— А калі? Калі пойдзем?

— Дні праз тры. Усё наладзім і тады пойдзеце,—адказала Маня і зайшла ў дом, дзе меўся быць адчынены дзіцячы сад.

— Як-жа яна адна з вамі справіцца?—сказаў Апанас.

— Яна у горадзе вучылася.

— Мы яе ўсе слухаць будзем,—адказвалі дзеці.

З нецярплівасьцю чакалі дзеці таго дня, калі яны пойдучь у дзіцячы сад. Весела было глядзець на іх радасныя тварыкі. Нават стары дзед Апанас і той усміхаўся, гледзячы на вясёлых малалетак.

Дзіцячы сад у вёсцы.

ПАВУК-КРЫЖАВІК

Толькі боязны мне
Піонэраў паход,—
Можа высахнуць мой
Трохпудовы живот.

Піонэрскі фарпост
Утварае гурткі
Супроць бога майго,
Усёй маёй чапухі.

Піонэры багом
Падбіваюць гузы.
Прападаюць мае
Казырные тузы.

Я—павук-крыжавік,
Павуціньне сную,
І пра боскую моц
Свае песьні пяю.

Зазваню у званы,
Адурманю народ—
Хай нясуць медзякі
На мой тлусты живот.

Вось бабулькі ідуць
На маленьне ка мне,
Нібы мухі паўзуць
Ў павуцьцё на сьцяне.

Апавяданьне А. ПАЛЬЧЭЎСКАГА

Перабылі зіму. Вясна цёплая, з кветкамі, прышла да нас. Птушкі на дрэвах пяюць. Усюды хораша. Зазелянела зямля травіцаю, збожжа пачало расьці. Радзя ўсе вясьне. Сягонья, як прышлі ў школу, дык усе вучні пачалі прасіць Ігната Грыгоравіча:

— Хадзем, дзядзька настаўнік, гуляць на двор. Гляньце, як сонейка сьвеціць.

Праз некалькі хвілін звонкія галасы чуліся на школьным дварэ. Гэта вучні бегалі навывперадкі, гулялі ў загаўку, крычалі ад радасьці.

І раптам гэтую першую вясняную гульню парушыў Юзік, дзевяцігадовы сын Міколы Чырыка. Юзік парушыў гульню, а Алесь гэта заўважыў і сказаў усім. Яны ўдвух гулялі ў хованкі.

Алесь стаяў, схаваўшыся за ліпу і сачыў, як Юзік шукаў яго. Вось ён бачыць, як Юзік нагінаецца і бярэ нешта ў правую руку.

— Што ён знашоў такое?— думае Алесь,—і ў гэты-ж час міжвольна ўскрыквае:

— Ай! што ты нарабіў?

Алесь выскачыў з-за тоўстае ліпы і бяжыць да Юзіка.

Юзік перапалоханым глядзеў на Алесь. Здавалася, што ён прасіў яго:

— Не кажы нікому.

— Я пайду настаўніку скажу, ня толькі настаўніку, усім скажу, хай ведаюць, які ты добры— гаварыў узлаваны Алесь.

І пашоў гаварыць, а за ім усьлед ішоў Юзік. На твары Юзіка была ні то злосьць, ні

то трывога за зроблены ўчы-
нак.

Праз хвіліну з усіх куткоў
шырокага двара беглі вучні ў
адну купу. Пасярод гэтае купы
стаялі настаўнік і Алесь.

— Я сам гэта бачыў, дзядзька
настаўнік. Мы ў закаўку гуля-
лі. Я стаяў за ліпаю і бачыў,
як пусьціў ён камень на дрэва...

Усе маўчалі.

— Я незнарок. Я не хацеў—
пачаў апраўдвацца Юзік.

— Дзіва, не хацеў. Каб не
хацеў, дык не забіў-бы. А на
што ты камень падымаў?—за-
пытаўся Алесь.

— Я хацеў на дрэва кінуць
яго—ледзь ня плакаў Юзік,
апраўдваючыся.

— Гэта-ж твой таварыш,—
нехта кальнуў Алесь.

— Які ён мне таварыш, раз
такія штукі адпальвае,—ня су-
німаўся Алесь.

— Бацьку сказаць трэба,—
унёс хтосьці з вучняў прапа-
нову.

— Мы самі разьбярэмся,—
заўважыў настаўнік.

— Я больш ня буду так ра-
біць,—даваў абяцаньне Юзік.

Як толькі Юзік сказаў гэтыя
словы, Алесь яшчэ больш за-
злаваў. І найбольш выступаў су-
проць Юзікавага ўчынку Алесь—
таварыш Юзіка.

Добра хаўрусавалі хлопцы.
Шмат хто зайздросьціў ім.

Вось чаму цяпер Алесь зра-
білася крыўдна, калі Юзік, яго
таварыш, пачаў прасіцца, што
больш ня будзе гэтак рабіць.

— Ты і тады мне казаў, што
больш ня будзеш пушчаць ка-
меньні ў птушак, а сёньня ад
твае рукі загінуў шпак.

Алесь перапыніў настаўнік.

— Бачыце, дзеці, як нядобра
зрабіў Юзік. Пазаўчора мы
гаварылі аб карысьці птушак
для чалавека. Шмат хто з вас
шпакоўні зрабіў для іх, а адзін,
вось бачыце, здрадзіў нам.

— Пакараць яго!

— Пакараць! — пачуліся га-
ласы.

Настаўнік працягваў далей:

— Ён кажа, што незнарок
Усё можа быць. Але нашто
тады пушчаць каменьні, калі
хочаш каб жылі птушкі.

— Дзядзька настаўнік, дзя-
дзька настаўнік, ён сумысьля
забіў,—ня ўтрымаўся Алесь.

— Адкуль ты ведаеш?—заступіўся хтосьці з вучняў за Юзіка.

— А вот і ведаю. Мы ішлі аднаго разу, дык ён кідаў каменнямі ў птушак. Я пастрашыў настаўнікам, дык ён прасіў, каб я не казаў і абяцаў больш ня кідаць. А летась, як пасьвілі коні на беразе Вусы, дык ён раскапаў нару беражанак.

— Успамінае леташні сьнег,—засьмяяўся Ігнаська, вясёлы вучань.

— Нічога тут сьмешнага няма,—заўважыў настаўнік.—Бачыце самі, зьнішчаць птушак, разбураць іх гнёзды ў Юзіка зайшло ў прывычку. Гэта вельмі дрэнна. З гэтым трэба змагацца—ня браць такіх на экскурсію.

— Напісаць у газэту.

— Ды з малюнкам яшчэ,—пасыпаліся прапановы.

Усе прымалі актыўны ўдзел у прысудзе.

Зазваніў званок на перапынак. Выбеглі з будынку трэцяя і чацьвертая група. Усе зьліліся ў адну гульбівую сям'ю.

Усё жыло, усё бурліла маладосьцю, радасьцю. Толькі шпак адзін ляжаў, без пары загінуўшы ад рукі Юзіка. А яму так хацелася жыць.

Назаўтра ў насыщенной газэце „Школьная Праўда“ красаваўся артыкул пад назваю „Шкоднік“. Усе ведалі пра каго, але кожнаму хацелася прачытаць. Вельмі-ж ужо мастак чацьвертая групы размаляваў Юзіка. Стаіць гэта Юзік на высокіх нагах і пушчае каменнямі ў птушак, а тыя разявілі свае дзьюбкі і просяцца ў яго:

— Не чапай нас, хлопча, мы твае памочнікі, мы зьнішчаем шмат чарвей, тваіх ворагаў, вesiaлім цябе сваімі песьнямі...

Колькі было гаворкі ва ўсіх пра гэтую заметку. А напісаў яе ў газэту найлепшы сябрук Юзіка—Алесь.

— А як сход будзе, дык газэту ў Нардом занесьці, хай усе пачытаюць, — прапанавалі вучні.

К. УШЫНСКІ.

НАГЛЯДАЛЬ- НАСЬЦЬ

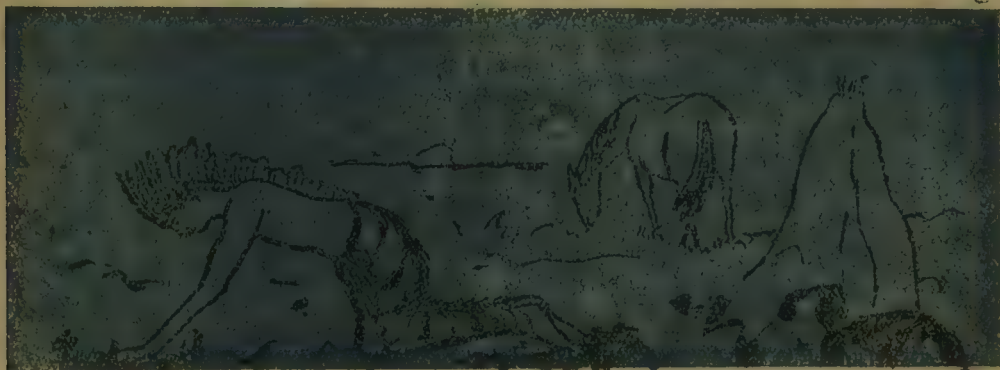

Індзеец Паўночнай Амэрыкі вярнуўся ў свой шалаш і ўбачыў, што акорак сьвініны, які ён павесіў на дрэва падсохнуць, быў украдзены.

Індзеец агледзеў уважліва месца, дзе адбылася пакража, і пусьціўся ў дарогу даганяць злодзея.

Ва ўсіх, каго толькі ні сустракаў, індзеец пытаўся: ці ня бачыў ён старога белага чалавека, невялікага росту, з кароткаю стрэльбаю і малым сабакам, у якога доўгі і калматы хвост. Многія адказвалі яму, што сапраўды бачылі такога чалавека; але ў той час пыталіся, як ён мог так падрабязна апісваць чалавека, якога ніколі ня бачыў.

„Што злодзей невялікага росту“, адказваў індзеец „гэта я здагадаўся праз тое, што ён павінен

быў падкладваць каменны, каб зьняць акорак, які я павесіў, стоячы на зямлі; што белы—я ведаю гэта па тым, як ён выварачвае свае пяткі, чаго індзеец ніколі ня робіць; што стары—я ведаю гэта па кароткіх шагах, сьляды якіх засталіся на лісьцях у лесе. Што стрэльба яго кароткая, гэта я бачыў па тым, што, паставіўшы яе каля дрэва, ён сашмаргнуў крыху кару. Сабака яго невялікі—гэта відаць па яго сьлядох, а што ў яго калматы хвост—гэта я заўважыў па знаку, які ён пакінуў на пяску, калі сядзеў і аблізваўся, пакуль гаспадар яго краў мой акорак“.

ГАРОШЫНКІ

Апавяданьне І. КАГАНОЎСКОЙ

Малюнкі РОЗАНАВА

Цёця Надзя ўвосень зьнімала з дзецьмі стручкі гарошу на колгасным гародзе. Гарошу было многа, і ўсе дзеці зрывалі стручкі і вылушчвалі гарошыныкі. Маленькі Вова кінуў некалькі гарошынак на зямлю. Дзеці кінуліся падняць іх; цёця сказала:

— Няхай гарошыныкі заста-
нуцца ляжаць тут праз зімку.
Дзецям шкада стала гаро-
шынак:

— Цёця, яны могуць памер-
знуць.

— Нічога, дзеткі, пакінем іх
тут і паглядзім, што з імі будзе.

Дзеці паслухалі і не чапалі
гарошынак.

Прышла зіма. Дзеці часта вы-
ходзілі на гарод глядзець гаро-
шыныкі. Але сьнег, нібы белая
мякая коўдра, пакрыў зямлю.
Часта гаварыла дзяўчынка Мая:

— Цёця, дастанем гарошыныкі.
Яны памерзнуць пад сьнегам.

Рэм, якому старэйшы брат
шмат чаго расказваў, заўважыў:

— Сьнег для гарошынак —
добрая коўдра. Ём там цёпла.

Мая і іншыя дзеці здзіўлена
глядзелі на Рэма.

Мінула зіма. Цёплыя сонечныя
праменьні і першы жаўраінак,
і вясёлыя клапатлівыя ручайкі, —
ўсё крычала:

— Дзеці! Вясна прышла.
Скіньце зімовую вопратку, вы-
гляньце на вуліцу і зірнеце на
сонейка, на дрэвы; слухайце
вясновы гоман!

Дзеці з цёцяй вышлі ачышчаць
гарод. Яны доўга ня былі тут
і заўважылі:

— Тут траха што няма сьнегу,
і сям-там травінкі выглядваюць.

Шустры Рэм заўважыў не-
калькі высокіх, тонкіх травінак.

— Якія прыгожыя травінкі,
адкуль яны ўзяліся?

Засьмяялася цёця.

— Вам шкада было пакінуць
гарошыныкі пад сьнегам. А гэта
і ёсьць нашы гарошыныкі. Яны
ляжалі пад сьнегам, нібы ў пух-

кай, цёплай пасьцельцы. Сьнег, як цёплая коўдра, грэў іх. Гарошынькі выпусьцілі расточкі і чакалі, пакуль сонейка не растопіць сьнег. Цяпер глядзеце якія прыгожыя сьцяблінкі выглядаюць з зямлі. Прыгрэтыя праменьнямі сонца, нашы гарошынькі будуць хутка расьці. На сьцяблінках вырасьце шмат стручкоў. У кожным стучку будзе па некалькі такіх самых гарошынак. Вось бачыце, дзеці, гарошынкам ня кепска было пад сьнегам.

А Рэм, здаволены, сказаў:

— Сьнег для гарошынак быў цёплай мяккай коўдрай.

ЦЬВЁРДАЯ СКУРА

Апавяданьне Я. ГАШЭКА¹⁾

Дзеці вёскі Каруповай запамінілі з гісторыі старога закону боскага толькі адно. Гэта тое, што ласкавы, мілы бажок стварыў балота з лазою, а пасья балота—настаўніка закону боскага, патэра Горачку. Абодвы гэтыя стварэньні адно другое дапаўнялі.

Потым пан бажок параіў людзям рабіць з лазы дубцы, а патэру Горачку спрабаваць мацу-

нак гэтых дубцоў на некаторых часьцінах цела сваіх вучняў.

¹⁾ У гэтым апавяданьні Я. Гашэк (чэскі пісьменьнік) паказвае нам, як вучаць у буржуазных школах дзяцей беднаты. Гэтак вучылі і ў нашых школах да рэвалюцыі.

Звычайна гэта рабілася так. Патэр Горачка прыходзіў у клясу, з жалем пазіраў на хмурых вучняў і казаў:

— Ванітэк, тупіца ты дурная, мне здаецца, што ты ня зможаш пералічыць сем самых важных грахоў ад канца да пачатку.

Такіх пытанняў патэр выдумліваў многа.

Гэта была сапраўдная боская арытмэтыка, якая звычайна канчалася лупцоўкай, вельмі патрэбнай, па думцы патэра, калі вывучаеш боскія навукі.

Лупцоўку наладжваў патэр так: браў, аднаго за другім, вучняў, клаў сабе на калена і лупцаваў дубцом па азадку. Пры гэтым патэр усміхаўся і прыгаварваў:

— Хвалече бога за тое, што лупцюю вас я, а ня хто іншы.

Аднаго разу вучань Вепрык пахваліўся ўсім пра навіну, якую ён чуў: нібы, калі намазаць дубец часныком, дык ён альбо вельмі скоро зломіцца, альбо ня так баліць.

Дзеці зарадаваліся. Усе спадзяваліся, што ім такім спосабам удасца пазбавіцца ад гэтай боскай пакуты. Але надзеі вучняў ня спраўдзіліся.

Дубец быў такім-жа моцным і балела ад яго так-жа сама, як і раней.

Пасья лупцоўкі вучняў такім дубцом, патэр сказаў дзецям яшчэ цэлую казань, у якой даво-

дзіў, што яны хацелі зрабіць ашуканства, ашукаць самога бога, што за пакражу часныку ён будзе лупцаваць іх асобна.

Вучні былі напалоханы боскаю караю, ім з самых малых дзён прышчаплялі гэтую веру ў бога.

— Ясна,—сказаў патэр,—што ўсе вы, апрача Венушака і Здэнэка (гэтых вучняў не лупцавалі, бо бацька Здэнэка быў багатым селянінам, членам школьнага савету, а Венушак быў сынам кіраўніка панскага маёнтку), скончыце сваё жыццё на шыбельніцы.

Так міналі дні за днямі. Здавалася, што нікага паратунку ад лупцовак больш ня прыдумаеш. Аднак кульгавы Мельгуба нешта такое прыдумаў. Ён сабраў усіх вучняў і расказаў ім пра сваю хатнюю практыку. Мельгуба напхаў у штонікі паперы і скінуў з паліцы збанок з малаком. За пабіты збанок яго зараз-жа адлупцавалі, але балела ня так, як звычайна. Папера дапамагае ў такіх вынадаках!—зрабіў вывад Мельгуба.

З гэтага дня ўсе сталі збіраць паперу. Містэрка, сын крамніка, кожны дзень прыносіў многа рознай паперы, гэтага лякарства ад пастаравых дубцоў.

Але скоро патэр заўважыў, што дзеці ані больш не баяцца яго лупцовак, як гэта было раней.

Патэр доўга думаў, чаму гэта так сталася. Нарэшце ён прышоў да думкі, што ў вучняў ад частых лупцовак нарасла цвёрдая скура. І цяпер, каб ня страцілі дзеці ахвоты да закону божага, трэба здабыць новы дубец, значна таўсьцейшы і цяжэйшы. Пан-жа бог стварыў лазу рознай велічыні і таўшчыні.

Такі новы дубец назаўтра ўжо гуляў па азадках дзяцей. Зноў

гэты раз самы тоўсты дубец, які ў яго быў. Ад яго прамакальная папера рвалася на кавалкі.

— Цяпер у нас няма ніякага паратунку,—уздыхаў Мельгуба.

На другі дзень на занятках патэр, як і звычайна, выставіў у рад пятнаццаць вучняў, сярод якіх быў і Вепрык.

Патэр палажыў Ветрыка сабе на калена і лупянуў з усяе моцы

бяды вучням. Трэба было зноў нешта прыдумаць, каб выратаваць сябе ад пакуты. І той-жа самы кульгавы Мельгуба зноў прыдумаў новы спосаб: прамакальная папера лепш чым звычайная ратуе ад болю.

Патэр — лупцаваў дзяцей і цяжка уздыхаў.

— Божа моцны, якая-ж у іх цвёрдая скура!—і зноў папрасіў Містэрку, каб ён купіў у бацькі яшчэ таўсьцейшы дубец.

Бацька Містэркі выбраў на

тоўстым дубцом па азадку. Пачуўся стук, нібы хто гакнуў калом па блясе. Збянтэжаны патэр выпусціў вясёлага Вепрыка.

— Скідай штаны!—закрываў ён.

Вепрык перастаў усміхацца, спусціў штонікі, выняў з іх і падаў патэру бляшаную дошчачку, якую ён учора цішком зняў у касцёле. На бляшанцы патэр з жахам прачытаў „Ахвяруйце на дом боскі“.

ЦЭЛЮЛЕІДНЫ таварыш

Урывак з кніжкі В. СЬМІРНОВАЙ „Манон” ¹⁾. Малюнкі А. ТЫЧЫНЫ

Назаўтра браты павялі Бронэка ў школу. Яны ішлі сьпераду, а Бронэк нёс за імі іх кніжкі.

У школе былі высокія халодныя пакоі, блішчастыя падлогі, і чысьценькія, з гладка прылізанымі прычоскамі хлапчукі хадзілі важна па калідоры. Браты падышлі да тоўстага чалавека, адзетага ў мундзір, з тварам надобным на морду бульдога, стукнулі нагамі і сказалі:

— Ваша міласць, мы прывялі новенькага. Ён нам далёкая радня.

Бульдог выпучыў грудзі і выкаліў вялікі рот з залатымі зубамі.

— Дзе ён?—прабурчаў бульдог.

Браты выставілі Бронэка наперад, Бульдог вылупіў вочы і сказаў, падняўшы палец:

— Няможна... Няможна вучню нашай школы мець такі

выгляд. Ці гэта?—і ён тузануў Бронэка за віхрасты чуб.— А гэта што?—ён пстрыкнуў Бронэку ў живот, і наступіў сваёю цяжкаю нагою на яго савецкія балеткі.

— Усё па форме! Прыгладзіцца, падцягнуцца, у струнку стаяць!

— Цалуем ручкі, — сказалі браты, —будзе ўсё зроблена.

Бульдог закрыў ляпу і адварнуўся ад іх. Асьцярожна ступаючы па блішчастай падлозе, дзеці пашлі ў клясу. Настаўніка яшчэ ня было, і пасярод клясы два хлапчукі барукаліся паміж сабою. Убачыўшы Бронэка, усе закрычалі:

— Новенькі! Новенькі!

Юзík важна вытлумачыў, што яшчэ да залічэння ў школу кожнаму новенькаму наладжваецца „спроба”

— Будзеш увесь у сінях, але затое прымуць у сваё таварыства.

1) Пачатак глядзі ў № 4.

— Добрае таварыства, дзе пачынаюць з бойкі! — сказаў Бронэк.

Вучні закрывалі:

— Рыхтуйся! — і раптам усім гуртам накінуліся на Бронэка. Спачатку ён ня ведаў, што рабіць, як бараніцца. Потым абмацаў у кішэні цэлюлёіднага таварыша, ускочыў на вакно і закрываў:

— Рукі прэч ад краіны Савэтаў! У нас ёсьць абаронца! — і высока падняў чырвонаармейца.

Хлапчукі ашаламаціліся, напалохаліся і паціху, адзін за другім, падаліся да дзвярэй.

— Ён бальшавік, — шапталіся хлапчукі, — чорт яму дапамагае.

У гэты час у клясу ўкаціўся кругленькі чалавечак на тоненькіх ножках, з лысаю галоўкаю і заскогліў тонкім галаском:

— Сьмірна!

Хлапчукі, як мышы, паразьбягаліся на месцы, Бронэк саскочыў з вакна. Кругленькі настаўнік узьлез на ўзвышанае месца, і хлапчукі прасьпявалі нешта сумнае на незразумелай мове.

— Гэта малітва, — шапнуў Бронэку сусед. — Мы просім бога, каб памог нам вучыцца.

— Маўчаць! — закрываў настаўнік, і стала зусім ціха. Хлапчукі стараліся ня дыхаць.

— Ты! — штурхануў настаўнік аднаго вучня. — Аб чым мы гаварылі ўчора?

Вучань закалаціўся ўсім целам, устаў і прамармытаў:

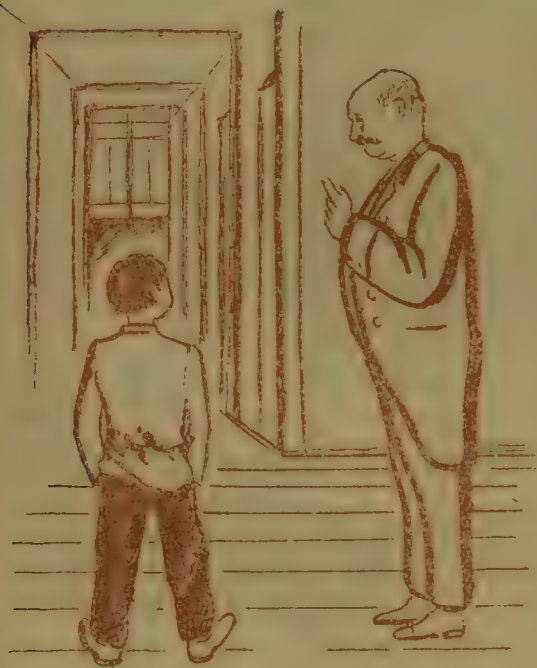
— Ваша міласьць, вы казалі... э-э-э... пра караля...

— Праўда. Я казаў пра караля. Польскі кароль быў магутны, мудры і міласьцівы.

— Хіба-ж каралі бываць такімі? — запытаўся Бронэк.

— Маўчаць! — закрываў настаўнік. — Польскае каралеўства было самым магутным у сьвеце і цягнулася ад мора да мора. Польскі народ быў самы шчаслівы з усіх народаў!

— Гэта праўда, ці вы выдумляеце? — зноў запытаўся Бронэк. — Народу ня бывае добра за царамі.

— Няможна... Няможна вучню нашай школы мець такі выгляд.

— Што ты ведаеш
пра Карлу Вялікага, Кар-
лу Лысага...

— Хто асьмельваецца мяне перапыняць? Калі я кажу, значыцца, гэта так! Ты ведаеш больш за мяне? Паглядзім! Ідзі сюды!

Бронэк вышаў наперад і стаў перад настаўнікам.

— Ну, што ты ведаеш пра Карлу Вялікага, пра Карлу Лысага, пра Карлу Сьмелага, пра Карлу Талстога?

— Ух, колькі Карлаў!—здзівіўся Бронэк.—Хто яны такія?

— Ня ведаеш? Гэта былі імператары!

— А!—сказаў Бронэк.—Гэтых Карлаў я ня ведаю. Затое я ведаю другіх: Карла Маркса, Карла Лібкнехта...

— Маўчаць!—зашыпеў настаўнік і, зьбегшы з узвышанага месца, схапіў Бронэка за вуха.— На калені! У карцар! Без абеду!

Бронэк вырваўся і кінуўся наўцекі. Настаўнік за ім. Але тоўсты, кароткі настаўнік не пасьпяваў за шустрым Бронэкам. Цэлюлёідны таварыш выкінуўся з кішэні Бронэка і трапіў пад ногі настаўніку, той пакаціўся на падлогу.

— Уміраю!—залемантаваў ён. Дзьверы адчыніліся, і ўбег бульдог.

— Што гэта такое? А, гэта новенькі?

Раптам ён убачыў цэлюлёіднага таварыша, і разявіў ляпу так, нібу хацеў праглынуць яго.

— Савецкая зараза?—зароў ён.—Вон! Вон!

Хлапчукі напалохаліся і падаліся назад, настаўнік папоўз у куток. Бронэк нагнуўся і падняў свайго таварыша.

— Гэта мой таварыш.

Усе закрычалі, замахалі рукамі. І Бронэк з цэлюлёідным таварышам былі выгнаны са школы.

Цётка сказала, нахмурыўшыся:

— Які неспакойны хлапчук: ён ня можа жыць ціха; ён нават ня хоча вучыцца ў школе, дзе вучацца дзеці самых багатых, славуных і ганаровых бацькоў.

Няхай ён тады ідзе на фабрыку.
Я не хачу карміць яго дарма.

І Бронэк падаўся на фабрыку.

— Ну, вось тут зусім, як
у нас,—сказаў ён, убачыўшы
варштаты, машыны і рабочых
у сініх рубашках.

Але скоро ён убачыў, што
і тут было ня так.

Яго завялі ў тую частку фаб-
рыкі, дзе працавалі дзеці. Дзеці
былі худыя, кепска адзетыя. Ён
хацеў загаварыць з імі, але яны
баяліся і паказвалі на прыганя-
тага майстра, які дзіка крычаў

на іх і біў. Бронэка пасадзілі
за работу. Скора ён змарыўся,
але гудка ўсё ня было. Яму
захацелася есці, у вачох у яго
пацямнела, ён траха ня скінуўся
з табурэткі.

— Калі-ж гудок?—запытаўся
ён у прыганятага.

Той здзівіўся, потым засьмя-
яўся.

— Бачыш, які гультай! Па-
працуй вось гадзін дзесяць,—
і моцна ўшчыпнуў яго за вуха.

Бронэк глядзеў на другіх дзя-
цей і бачыў, як яны ўвачывідкі
бялелі, вочы ў іх чырванелі,
рукі дрыжалі, але яны цяпелі
і працавалі. Адзін з іх, самы
меншы, ня вытрымаў, палажыў
галаву на стол і заснуў. Прыга-
няты прабудзіў яго і сказаў:

— На рабоце ня сьпяць. Мо-
жаш ісьці дамоў!

Бронэк рад быў, што яго
пасылаюць дахаты, але прыганяты
сказаў:—І ня прыходзь болей.
Нам непатрэбны гультаі і санулі.

Той пачаў плакаць, але нічога
не памагло, і прыганяты выгнаў
яго вон. Бронэк сказаў:

— Што-ж гэта такое? Пра-
цаваць-жа трэба толькі шэсьць
гадзін.

— Тут табе не Савецкая краі-
на, каб разводзіць далікатнась-
ці!—злосна адказаў яму прыга-
няты.

— На рабоце ня сьпяць.
Можаш ісьці дахаты...

Нарэшце доўгачаканы гудок прагудзеў. Дзеці пакінулі работу, дасталі чэрствага хлеба з салёнымі агуркамі і пачалі есьці. Яны падышлі да Бронэка.

— Адкуль ты?

— З краіны Саветаў.

Дзеці зарадаваліся, пачалі распытваць аб усім, што і як робіцца ў СССР. Бронэк паказаў ім свайго таварыша, дзеці бралі яго на рукі, цалавалі і гладзілі.

— Мы зробім так,—сказаў Бронэк:—мы будзем усе дапамагаць таму, хто вельмі зморыцца. Тады нам будзе лепш.

— А калі прыганяты ўбачыць?

Бронэк паказаў на свайго таварыша:

— Ён у нас будзе на варце. Мы яго прывесім на аборцы каля дэзвярэй: як толькі прыганяты будзе падыходзіць, таварыш будзе стукаць у сыцяну, і мы будзем ведаць. А пасья гудка я вам буду гаварыць пра СССР.

Усё ішло добра. Дзеці павесялелі, ажывіліся.

Але аднаго разу здарылася бядка. Прыганяты майстра ўбачыў, што дзеці пачалі лягчэй спраўляцца з работаю, і прыбавіў ім яшчэ работы.

— Ого!—сказаў Бронэк цэлюлёіднаму таварышу. — Якія яны хітрыя! Не, браток...

І Бронэк унёс прапанову наладзіць забастоўку. Пасья гудка дзеці селі на свае месцы, але

ніхто не працаваў. Прыганяты майстра бегаў і лаяўся.

— Гэта ўсё новенькі бунтуе,—сказаў ён і схапіў Бронэка за каўнер,—гэта твая работа?

— Пусьцеце! — сказаў Бронэк.—У вас ёсць дзеці?

— Ёсць!—адказаў той зьдзіўлена.

— А ну дайце ім такую работу!

Зьбянтэжаны прыганяты пабег да дырэктара. Вусаты дырэктар зірнуў праз вялікія акуляры на Бронэка, узяў яго за вуха і сказаў:

— Выкінуць гэтага... і другіх таксама...

Бронэк хацеў вырвацца, але дырэктар моцна трымаў яго. Тады Бронэк стукнуў яму цэлюлёідным таварышам па твары. Зялёны шлем раптам трэснуў і прышчаміў дырэктару вус.

— Ай-ай!—закрычаў дырэктар.—Малпа! Яна адарве мне вусы!

Падбег прыганяты і вызваліў дырэктара. Дырэктар асьцярожна схапіў цэлюлёіднага таварыша за тулава і панёс на двор. Дзеці пабеглі ўслед за ім. На дварэ фабрыкі рабочыя расклалі агонь варыць асфальт. Яны расступіліся і дырэктар падышоў да агню.

— Вось!—сказаў ён і кінуў цэлюлёіднага таварыша ў самую сярэдзіну агню.

— Піф-паф — пачуўся стра-
шэнны трэск, тысячы іскраў
паляцелі кругом. Акуляры дырэк-
тара трэснулі, ад вусоў заста-
лося адно абсмаленае шчаціньне
пад носам.

Дзеці глядзелі на гэта, сьціс-
калі кулакі і гразіліся дырэктару.
Бронэк засьмяяўся і закрычаў:
— Нічога! Вы забралі ў мяне
цэлюлёіднага таварыша, — замест-
та яго ў мяне тут многа жывых.

Пачуўся страшэнны трэск, тысячы іскраў паляцелі кругом.

ПЯТРУСЬ-ЧУЖАЗЕМЕЦ

(Жартаўлівая п'еска).

(Бацькі ўваходзяць, вядуць Пятрусь-ку і нясуць па клуначку).

Бацькі.

Дзень добры, дарагія акцябраткі!
Вядзем Пятрусь мы на заняці.
Мы бацькі яго, татка і матусяка,
А гэта,—сыноч наш, Пятрусяка.

Пятрусь.

Вы, малыя, аб чым тут лапочаце?
А пабіцца са мною ня хочаце?
Дужайся са мною чалавек сто,—
Цэлы ня будзе ніхто!
Выходзь на мяне чалавек дзье-
сьце,—

Усіх пакладу я на месцы!

Бацькі.

Ужо досыць позны час;
Пасьпяшайся, Пятрусь, у класу.
Вось табе кніжкі, алоўкі,
Вось табе цыбулі галоўка,
Вось табе бульбяная галушка,
Пакладзі яе ў сваё брушка.

Пятрусь.

О, я сёння інвалід,
У мяне живот баліць.
Не магу варочацца.
Вучыцца ісьці ня хочацца.

Бацькі.

Дык, калі ты нездароў,
Мы паклічам табе дактароў:
Дадуць табе валер'яні,
Паставяць табе банкі;
Праляжыш ты ў ложку з месяц,
Салодкага не дадуць табе есьці.

Пятрусь.

Вой, ня трэба дактароў!
Я зусім ужо здароў.
І ня буду я лячыцца,
Паспрабую лепш вучыцца.

(Бацькі адыходзяць. Прыходзіць
Алесья).

Пятрусь.

А, дзень добры, Алеська ўдалая,
Суседка наша дарагая.

Як справы твае? На табе кніжкі
мае.

Занясі іх дадому,
Ды не паказвай нікому.

Ну, Алеська, бывай!

Алеська.

Ах, ты гультай, гультай!

Пятрусь.

Ну, а цяпер я вольная птушка,
Буду цешыцца з свае волі.
Незадарма я шустры Пятрусяка.
А вучыцца ня буду ніколі.

Бацькі.

Стой, Пятрусяка, супыніся,
Ты алоўкі ўзяць забыўся.

Пятрусь.

Ой, ой, трэба ратавацца!
Ад бацькоў трэба схаватца.
Эх схаваяся на мінутку
Я ў гэтую вось будку.

(Пятрусяка ўлазіць ў будку.
Уваходзіць інвалід).

Інвалід.

Я—інвалід.

А хто гэта ў маёй будцы сядзіць?
Эй, ты, вылязай!

Пятрусь.

Дзядзька інвалід, не праганяй!
Будзем разам гандляваць,
Папяросы прадаваць.
Гэй, даўганосы!
Табе якія патрэбны папяросы?

Падарожны.

Што за дзіўнае пытаньне?
Ніколі ня курыў, ані званьня.

Пятрусь.

А вось курыш!

Падарожны.

Не, ня куру.

Пятрусь.

Вось табе портсыгары,
А вось запалак пара,
Вось пачка „Саветаў“,—
30 капеек гані за гэта!

Падарожны.

Эх, і злодзей-жа ты спрытны!

Просіш грошай?—Маўчы, вытну!
Вось табе, блазеньюк.

*Кідае папяросы, штурхае будку,
будка падае, Пятрусь варушыцца
ў ёй).*

Пятрусь.

Дзядзька інвалід, ратуй!

(Уваходзіць дворнік і пажарнік).

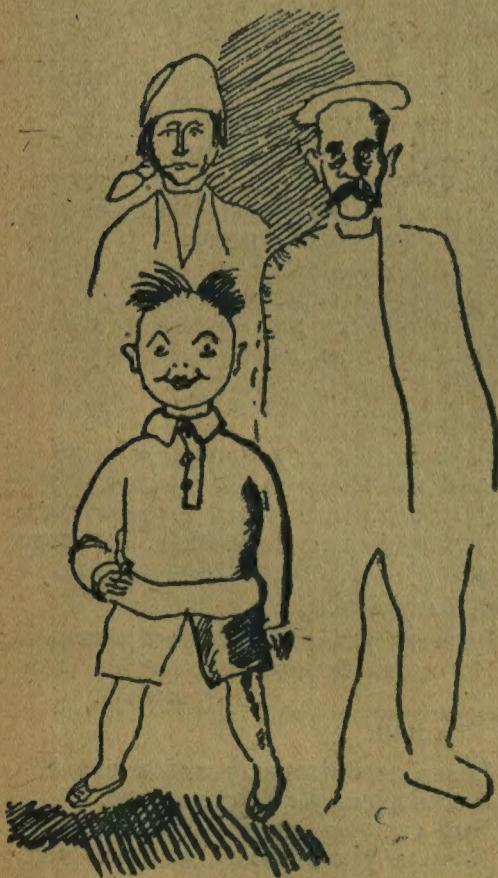
Дворнік.

Я падмятаю дворык,
Дзяжуру у суботу, чацьвер, аўторак.
Стаю ўсю ноч, падняўшы каўнер.
Сьцерагу ад зладзеяў горад.

Пажарнік.

Я пажарнік,—работнік-ударнік.
Што гэта знача?
Чаму гэта будка скача?
Давай, дворнік, з табой разам
Вядро вады выльлем адразу.

(Паліваюць).

Пятрусь.

Ой, ратуйце, каравул!
У вадзе зусім я патануў!
Дожджык, дожджык, супыніся,
Я даўно вады напіўся!
Дожджык, дожджык, годзе ліцца!
Надакучыла прасіцца!

(Пятрусь вылазіць з будкі і блыжыць па сцэне, а ўсе за ім гоняцца. Абягаюць кругом сцэны. Усе застаюцца за кулісамі, а Пятрусь зноў прыбывае).

Пятрусь.

Ой, ратуйце мяне, акцябраты.
Бяжыць за мною дворнік з лапатай,
Бацькі мяне шукаюць,
Пажарнікі абліваюць.
Прышоў Пятрусю каюк...
Бедны, бедны я хлапчук...

(Сеў на падлогу і задумаўся. Маро-жаншчык вязе скрыню з марожаным).

Марожаншчык.

Я марожаншчык прыезджы,
У мяне тавар ёсьць сьвежы,
Скрыня мая новая,
А ў ёй сметанковае
Ма-а-а-ро-жа-а-на-е-е!

Дзеці.

Дзядунька, даражэнькі!
Дай марожанага нам, маленькім!

Марожаншчык.

Якога?

Дзеці.

Ружовага.

(Дзед дастае марожанае, а Пятрусь тым часам залазіць у скрыню).

Марожаншчык

(спрабуе паехаць, а скрыня ня рухаецца з месца).

Ах, каб ты праваліўся, як я змарыўся!
Прадаў тавару рублёў на дзевесьце,
А скрыні ня зрушыць з месца.
Марожанае... Сьметанковае...

Пятрусь (з скрыні).

Гутунковае...

Марожаншчык.

Сунічнае...

Пятрусь.

Загранічнае...

Марожаншчык.
Па галушцы на пятак.
Пятрусь.
Вельмі добрае на смак...

Марожаншчык.

Цукернае...

Пятрусь

Папернае...

Разам

Ма-а-а-ро-о-жа-а-на-е.

Пятрусь

Ну і холадна, не сыярпець,

Лепш-бы ў школе сядзець!

Марожаншчык.

Хто гэта ў скрыні бурчыць?

Марожанае заўжды маўчыць!

Пятрусь.

Гэта кішкі ў цябе

У тваім жываце.

Падесыці табе трэба!

Марожаншчык.

Праўда, нічога ня еў апрача хлеба.

Вось прадам яшчэ на рубель
з паловаю.

Дый пайдзі пасьнедаць у сталовую,

Марожанае, сунічнае!..

Падарожны.

Эй, дзядзька дай мне марожанага!
(марожаншчык хоча дастаць маро-
жанага, але са скрыні выскаквае
Пятрусь).

Падарожны.

А гэта марожанае якога сорту?

Ты нашто трымаеш чорта?

Марожаншчык.

Ах ты такі, сякі!

Цячэ з цябе, як з ракі.

Пятрусь.

Ах, якое добрае спатканьне!

Дзякую вас, дзядзька, за памяш-
каньне.

(Пятрусь уцякае. За ім гоняцца
інвалід, марожаншчык, падарожны,
дворнік і пажарнік. Зноў абягаюць
вакол сцэны. Усе застаюцца, а
Пятруська выходзіць адзін).

Пятруська.

Ратуйце мяне, акцыбраты,

Шукае мяне дворнік барадаты,

Інвалід з папругаю,

Нейкі дзядзька з пугаю.

Гоняцца пажарныя да ўсе вялізарныя,

Ляцяць за мною наўздагон.

Бяда, дух з мяне вон!

Пашукаю сажалкі, палічу да двух,

А потым у воду—бух...

Раз, два,—прапала мая галава.

Бывайце, акцыбраткі,

Бывай мамка і татка.

(Заўважыў на беразе вопратку).

А гэта што за пальто?

А вось ляжаць і штаны,

І нікому, як відаць, не патрэбны яны.

Апрануся я ў новыя штаны ды пальто

І не пазнае мяне ніхто.

Я Пятрусь-чужаземец,

Прыехаў з гораду Казлова,

Па-беларуску ні разумею ні слова:

Ані-бані, тры канторы.

Сахер, махер, памідоры.

Бацькі.

Добры дзень, любяыя акцыбраткі!

Вялі мы Пятруся на заняткі.

Мы бацькі яго, татка ды матуська.

Прапаў наш сыночак Пятруська
(плачуць).

Матулька.

Бацька, вунь ідзе чалавечак маленькі,

На сынка ён падобны, глядзі, дара-
жэнькі!

Бацька.

Грамадзянін, прашу прабацьчэння,

Узьнікаюць у нас сумненні:

Быў сыночак адзіны ў нас

Кропля ў кроплю падобны да вас...

Пятрусь (з гонарам).
 Чакалад, мармалад, дэ-гурмэ.
 Я па-беларуску не разумэ.
 Бацька.
 Выбачайце, памыліўся я значыць.
 Вочы сталі слабыя, пращу праба-
 чыць.

(Уваходзяць марожаншчык і мілі-
 цыянэр).

Усе павінны
 мы
 вучыцца

Марожаншчык.
 Таварыш міліцыянэр!
 Набівайце хутчэй рэвольвер,
 Калі можаце, дык і пушку.
 Застрэльце вы Пятруську!
 Ён сапсаваў мне ўвесь тавар,
 Асьмяяў на ўвесь базар.
 Раствапіў увесь мой лёд,
 Каб ён прапаў, аблезлы кот!
 Міліцыянэр
 Адкажэце, грамадзянін,
 Як завуць вас?
 Чый вы сын?
 А жывеце зараз дзе,
 І жанаты вы ці не?
 Пятрусь.
 Бульён, бутэрброт, кансомэ.
 Я па-беларуску ні бэ, ні мэ.
 Марожаншчык.
 Дармо! Як пасядзіш тры месяцы ў
 турме,
 Дык будзе табе і бэ, і мэ.
 Алеся.
 Гэта-ж ты, гультай Пятрусь!
 Вазьмі свае кніжкі ды ня хлусь.
 Пятрусь.
 Даруйце мне, акцябраты,
 Даруйце мне, дворнік барадаты.
 Даруйце бацькі дарагія,
 Ужо ня буду благі я.
 Больш ня буду ўжо маніць,
 У школу буду я хадзіць.
 Усе.
 Мы наказ табе даём,
 Каб ня быў ты гультаём!
 Алеся.
 Я ня буду ўжо сварыцца.
 Хадзем, Пятруська, мы вучыцца!
 Усе сьпяваюць:
 Усе павінны мы вучыцца,
 Усе павінны ведаць шмат.
 Дружна жыць і не сварыцца,
 Адну сям'ю мець з акцябрат.

Пераклад з расійскае мовы.

Выдавецтва
 „ЧЫРВОНАЯ ЗЬМЕНА“

Рэдактары: { ГАЙДУКЕВІЧ
 ЯКІМОВІЧ А.

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ
НА АДЗІНУЮ Ё БССР
ДЗІЦЯЧУЮ ЧАСОПІСЬ

ІСКРЫ

БЯРУ НА СЯБЕ АБАВЯЗАК

Я пачаў пашыраць часопісь „Іскры Ільліча“. На красавік месяц сабраў падпіскі на 21 экзэмпляр. На май бяру на сябе абавязак сабраць ня менш, чым на 70 экзэмпляраў.

Вучань Я. Завадзкі.

ПІОНЭРЫ, АКЦЯ- БРАТЫ, ВУЧНІ!

А ШТО ВЫ ЗРАБІЛІ ДЛЯ
ПАШЫРЭНЬНЯ СВАЕ ЧА-
СОПІСІ?

ЦІ ВЫПІСАЛІ ВЫ НА ЁСЕ
ЛЕТА „ІСКРЫ ІЛЬЛІЧА“?

БЯРЭЦЕ ПРЫКЛАД З ВУЧ-
НЯЎ ЗАВАДЗКОГА І ДУБО-
ВІКА.

ТРЭБА ПАДЦЯГНУЦА

Вучні чацьвертай групы Ка-
ніцкай школы мала выпісваюць
часопісі „Іскры Ільліча“. Вылу-
чаны ўпаўнаважаны па збору
падпіскі, але ён нічога ня робіць.
Трэба падцягнуцца.

В. Хомчанка.

АБВЯШЧАЮ СЯБЕ УДАРНІ- КАМ ПА ЗБОРУ ПАДПІСКІ НА ЧАСОПІСЬ

Я, вучань Стара-Маргоўскай
школы, Вузьдзенскага раёну аб-
вяшчаю сябе ўдарнікам па па-
шырэньні часопісі „Іскры Ільлі-
ча“. Бяру на сябе абавязак на
чарговы месяц сабраць падпіскі
на „Іскры Ільліча“ ня менш,
чым на дзесяць экзэмпляраў.

Выклікаю ўсіх акцябрат і вуч-
няў узяць з мяне прыклад.

Васіль Дубовік.

АКЦЯБРАТЫ! ВЫ ПАВІННЫ СТАЦЬ УДАРНІ- КАМІ ПА ПАШЫРЭНЬНІ „ІСКРАЎ ІЛЬЛІЧА“.

НАША ПАЖАДАНЬНЕ

Мы, вучні другое групы
Амговіцкай школы, вельмі за-
даволены часопісьсю „Іскры
Ільліча“. У нас мала кніжак
і мы шмат карыстаемся часо-
пісьсю. Пажадана, каб у часо-
пісі больш друкавалася аб нашай
прамысловасьці.

Вучні.

ІЛЬЛІЧА

Орган ЦК ЛКСМБ і Нарнамасьветы